

COMPOZITORUL ROMÂN VIOREL MUNTEANU: SCHIȚĂ DE PORTRET

THE ROMANIAN COMPOSER VIOREL MUNTEANU:
PORTRAIT SKETCH

VICTORIA MELNIC,
conferențiar universitar, doctor,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

The article makes an attempt to sketch the artistic profile of the composer Viorel Munteanu - a leading figure of the Romanian musical culture from the confluence of the 20th and 21st centuries with a multidimensional spectrum of activities: composer, musicologist, music editor, critic, professor, manager. The compositional creation of V.Munteanu, inspired in Romanian folklore and old Byzantine songs, includes works of different genres and presents a unique and totally original combination of secular traditions of national and world music and contemporary compositional techniques.

Viorel Munteanu s-a impus cu pregnanță în arta muzicală din ultimele decenii fiind una din acele personalități ale culturii contemporane pentru care muzica a însemnat o uriașă și nesfârșită experiență a cunoașterii și a dăruirii de sine. Harul său își găsește exprimarea într-un spectru pluridimensional de preocupări, toate însă legate de Măria sa, Muzica: compozitor, muzicolog, redactor muzical, critic, profesor, manager. El este cunoscut ca autor al unor creații muzicale în diverse genuri, reușind să îmbine în ele într-o formă absolut originală tradițiile seculare ale folclorului românesc și ale vechilor cântări bizantine cu gândirea și tehnicile componistice contemporane.

Prin muzica sa V.Munteanu tinde să transmită starea de spirit a artistului pentru care noțiunea de „modern” în toată multitudinea de nuanțe și conotații trece în plan secund în dorința de a cunoaște și a reflecta acel „etern” întruchipat în peisajele mărețe ale plaiurilor sucevene, în superbe fresce de la Voroneț sau Moldovița, în melodiile populare ce răsună de secole pe meleagurile bucovinene.

V.Munteanu s-a născut pe 2 mai 1944 în localitatea Reușeni, în apropiere de vechea cetate domnească Suceava, de străvechile mănăstiri din Țara de Sus. După spusele lui Vasile Tomescu “Viorel Munteanu a crescut în ambianța firească a monodiei ancestrale – de vitalitate populară sau de fastă rezonanță bizantină –, pe temeiul căreia și-a descoperit propria chemare spre artă” [1]. Studiile muzicale le-a

obținut la Conservatorul de Muzică *G.Enescu* din Iași la specialitatea Pedagogia muzicii (1964-1969), ulterior la Compoziție (1971-1975). Printre profesorii săi găsim nume notorii ale școlii muzicale ieșene: Constantin Constantinescu (teorie și solfegiu), Anton Zeman (armonie), Vasile Spătărelu (compoziție, contrapunct, forme muzicale), Gheorghe Ciobanu (folclor), Gheorghe Pascu, Mihail Cozmei (istoria muzicii universale și românești), Ion Baciuc (dirijat orchestră). Urmează, de asemenea, un stagiu de documentare și specializare în contrapunct și compoziție la *Academia Musicale di Santa Cecilia* din Roma (1-30, XI, 1980), sub conducerea compozitorului și muzicologului Roman Vlad. Este doctor în muzicologie, titlul științific obținut la Universitatea Națională de Muzică din București (2000), prin susținerea tezei cu tema *Roman Vlad, modernitate și tradiție*, conducător științific: profesor universitar, doctor Octavian Lazăr Cozma.

Personalitatea artistică a lui Viorel Munteanu se impune printr-o deosebită integritate spirituală, prin caracterul multilateral al preocupărilor sale muzicale și muzicologice și nu în ultimul rând prin farmecul pe care îl posedă acest Om, emanând atâta energie, încât reușește să transmită tuturor celor din jurul său pasiunea sa pentru artă, pentru frumos, dar și să-i molipsească de pofta sa nemărginită de viață.

Formula succesului său rezidă în simbioza unor capacități esențiale necesare unui artist: sensibilitate, talent, muncă perseverentă, dăruire deplină. Meritele i-au fost apreciate pe bună dreptate și încununat atât cu numeroase și prestigioase titluri și distincții (printre care vom menționa Premiul *George Enescu* al Academiei Române, 1981; mai multe Premii ale Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România; Premiul special al juriului la Concursul Internațional de Muzică de Cameră, Tokio Japonia, 1989; Diploma *The Research Bond of Advisors*, 2000; Distincția de vrednicie acordată de Mitropolia Moldovei și Bucovinei, 2000; Premiul *Opera Omnia* al Fundației Culturale a Bucovinei, 2003; Premiul Societății Culturale Româno-Germane și al Centrului Cultural German Goethe, 2004; Medalia Meritul Cultural cl. I, 2004; Titlul academic de *Doctor Honoris Causa* acordat de Universitatea Ovidius din Constanța, 2006), dar mai ales cu laurii succesului la publicul care întotdeauna știe să recunoască un talent veritabil și o exprimare sinceră. Lucrările sale au fost interpretate pe diferite meridiane ale globului, la festivaluri naționale și internaționale în România, Marea Britanie, Japonia, Elveția, Germania, Franța, Spania, Italia, Slovacia, Grecia, Bulgaria, Moldova, Cehia, Rusia, Canada, SUA ș.a., ducând pretutindeni faima școlii și spiritualității românești.

Activitatea de creație a lui V.Munteanu este diversă și multilaterală. Și-a început cariera în calitate de redactor muzical la Studioul Teritorial de Radio, Iași (1969-1977), fiind ulterior și șef al redacției muzicale (1982-1985, 1990-1991). Este ziarist atestat (1977), membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România (1977), fiind astăzi președintele secției ieșene, membru al Societății Italiene a Autorilor și Editorilor (1989), membru al Fundației „*Sigismund Toduță*” din Cluj-Napoca (1993) și membru al *The American Biographical Institute* (2000).

Din 1969 este cadru didactic, iar din 1991 profesor universitar la Conservatorul *George Enescu* din Iași, unde și astăzi conduce cursurile de compoziție și contrapunct. Pe parcursul anilor a fost șef al catedrei de Compoziție – Dirijat (1993-1995), decan al Facultății de Compoziție, Muzicologie, Dirijat, Pedagogie Muzicală și Teatru de la Universitatea de Arte *George Enescu*, Iași (1995-1996, 2000-2004), iar din 2004 până în prezent este rectorul acestei universități. Este conducător de doctorat, domeniul Muzică (din 2001) și referent de specialitate în comisiile de acordare a titlului de Doctor în Muzică (Iași, București, Cluj-Napoca).

Compozitorul Viorel Munteanu este una dintre acele personalități ale culturii contemporane, pentru care muzica a însemnat o uriașă și nesfârșită experiență a cunoașterii și a dăruirii de sine. Având o natură sensibilă, profundă și generoasă, un spirit aflat în continuă căutare V.Munteanu se prezintă ca un înzestrat și măiestrit creator de lucrări în cele mai diverse genuri muzicale.

Creațiile camerale au fost compuse în diferite perioade și reflectă căutările autorului în domeniul sintetizării elementelor moștenite din patrimoniul muzical național (folcloric, bisericesc, profesionist) și a celor mai noi tehnici componistice contemporane. Multe din aceste lucrări au fost compuse pentru și la comanda unor cunoscute formații camerale și interpreți consacrați. Astfel, spre exemplu, ambele cvartete de coarde (1975, 1988) sunt scrise pentru renumitul cvartet *Voces*, acel *Stradivarius ieșean*, cum l-a numit într-o cronică însuși autorul.

V.Munteanu a compus piese pentru aproape toate instrumentele aerofone de lemn printre care *Ipostaze* pentru clarinet și pian (1971), *Invocații* pentru clarinet solo (1986), *Concertino* pentru flaut, oboi și fagot (1986), *Fără cuvinte I și II* pentru oboi solo (I, 1988) și pentru flaut și chitară (II, 1991), *Ballata* pentru fagot solo (2005) ș.a.

Limbajul muzical al opusurilor camerale este unul foarte expresiv și intens. Aici compozitorul își cizelează stilul, experimentând cu sonoritățile, căutând mijloacele cele mai adecvate pentru implementarea ideilor sale. Deja în piesele compuse în anii 70 ai secolului trecut găsim unele procedee ce vor deveni ulterior constante stilistice ale compozitorului V.Munteanu. Printre acestea se numără tehnica variațional-variantică de prelucrare a materialului, caracterul improvizatoric preluat de la maestrul lăutar, emanciparea treptată a contrastelor între expunerile *giusto* și *rubato*, armonia bazată pe modurile populare și bizantine, reînnoirea melodică permanentă.

Printre creațiile camerale semnate de V.Munteanu se numără de asemenea câteva piese pentru pian și *Sonata pentru vioară și pian* (1974). Ea relevă preocupările compozitorului în domeniul explorării folclorului românesc și reprezintă o reușită incontestabilă prin abordarea unui limbaj modal-cromatic cu rezonanțe folclorice și integrarea acestuia cu mijloace de exprimare specifice genului. Totalul cromatic, materialul de bază a lucrării, este organizat în diverse structuri modale, ușor sesizabile care se dezvoltă prin tehnica complementărilor melodice și ritmice, precum și prin tehnica clasică de elaborare motivică. Această metodologie este utilizată de compozitor și în *Passacaglia pentru orchestră* (1979), în ciclul de lieduri *Poemele lumii* (1982), în cantata *Ștefan cel Mare* (1975, red.nouă 1981).

Sonata posedă un profund caracter național grație legăturilor funcționale între elementele ei constructive și tradiția folclorică, un aliaj complex între național și universal. În *Sonata pentru vioară și pian* (ca și în multe alte lucrări ale maestrului V.Munteanu) e sesizabilă o caracteristică esențială a școlii românești de compoziție – atitudinea enesciană față de folclor, datorită căreia sugestiile artei populare constituie prețioase puncte de pornire, generatoare de idei și soluții expresive inedite.

Viorel Munteanu împărtășește ideile marelui Enescu despre nestemata creației populare: „Folclorul nostru ... nu numai că este sublim, dar te face să înțelegi totul. E mai savant decât toată muzica așa-zisă savantă, și asta într-un fel cu totul inconștient, e mai melodic decât orice melodie, dar asta fără să vrea, e duios, ironic, trist, vesel, grav. Iată ce mare gamă de expresie poate oferi folclorul românesc. Poate nici un compozitor nu a întrunit vreodată toate aceste calități ” [2, 91].

V. Munteanu este și autorul unor importante lucrări simfonice printre care poemul pentru orchestră *Rezonanțe I* (1976, red.nouă 1979, în memoria lui G.Enescu), *Passacaglia*, două *Concerto Grossi* (1985, pe baza *Concertelor corale* de G.Musicescu), *Concertul pentru coarde* (1993) ș.a.

În creația lui V.Munteanu genul de *Concerto Grosso* capătă o tratare inedită. Ambele concerte prezintă, de fapt, o interpretare instrumentală a *Concertelor corale* de G.Musicescu, păstrând structura arhitectonică a originalelor, „preschimbând în straie” orchestrale materialul muzical. „Redarea muzicii lui Gavriil Musicescu prin mijloacele aparatului orchestral a implicat numeroase deplasări de registru și amplificări ale țesăturii polifonice” [3, 80], diversificând-o timbral și îmbogățind-o considerabil, dându-i astfel o nouă viață. În lucrul cu materialul străin V.Munteanu manifestă o mare grijă și atenție față de toate detaliile textului găsim mijloacele adecvate care nu ar denatura originalul, ci ar oferi ascultătorilor posibilitatea de a se pătrunde de spiritul epocii în care au fost compuse *Concertele*. După cum menționează F.Bucescu „în ipostaza instrumentală a concertelor se simte spiritul clasico-romantic al înaintașilor muzicii românești (G.Ștephănescu, Ed.Caudella)” [3, 80].

Din fragedă copilărie V.Munteanu a fost în contact permanent cu vechea muzică bisericească, cu tradiția bizantină a cântării de strună practică în bisericile și mănăstirile românești. Această lume deosebită cu sonoritățile ei specifice a devenit pentru compozitor un izvor de inspirație permanentă și împreună cu profundul sentiment religios ce-l caracterizează s-a materializat în opera sa generând piese muzicale de o expresivitate și sinceritate deosebite. În special această afirmație se referă la creațiile corale și cele vocal-simfonice. În așa lucrări ca *Triptic psaltic* pentru soprano și orchestra de coarde (1993), *Suitele de Crăciun I și II* (1991, 1995) *Strop de ler* (2000), cantata pentru soprano, cor de copii și orchestră *La nașterea Domnului* (2004) sau în cele *150 de colinde* pentru cor omogen maestrul a reușit prin intermediul mijloacelor muzicale să redea atmosfera sărbătorilor de iarnă în satele bucovinene,

când pretutindeni răsună clinchete de clopoței, colinde, când toată lume se bucură nașterii Domnului. V.Munteanu a găsit propria sa metodă de prelucrare și de armonizare a străvechilor cântări bisericești și melodii populare, folosind niște consunări și acorduri care corespund esenței materialului muzical prelucrat și nu denaturează sursa. După cum scria B.Bartók, “a armoniza melodiile populare¹ este un lucru foarte dificil. Mai dificil chiar decât compunerea unei opere originale de anvergură. Orice melodie preexistentă impune grele constrângeri compozitorului. Ele derivă din necesitatea de a recunoaște caracterul propriu melodiei, a te pătrunde de el, iar apoi a-l pune în valoare, în modul cel mai adecvat. Așa încât se poate spune despre o astfel de tentativă ce pretinde tot atâta talent și “inspirație”, ca orice altă creație muzicală izbutită” [2, 91]. Această afirmație bartókiană poate fi atribuită și melodiilor bizantine, ea reflectând din plin metoda lui Viorel Munteanu.

Merită menționat aparte poemul *Glasurele Putnei* pentru cor bărbătesc și orchestra de coarde (1980) care a devenit o adevărată carte de vizită a compozitorului. La scrierea acestui poem V.Munteanu s-a inspirat din vechile cântări ortodoxe păstrate în manuscrisele mănăstirii Putna, în special din *Imnul Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava* atribuit lui Evstatie protopsaltul și tradus din notație neobizantină de Gh.Panțiru. Muzica *Glasurelor Putnei* evocă atmosfera unei rugăciuni și este pătrunsă de spiritul cântărilor bizantine intonațiile cărora (de la celule la formule mai extinse, cu întregul lor ethos modal), în opinia lui Gh.Firca reprezintă „pietrele de construcție ale discursului în vibrantul și mereu proaspăt opus *Glasurele Putnei*” [4, 21]. Limbajul muzical al poemului este preponderent diatonic, însă în momentele-cheie autorul introduce și „unele acumulări cromatice, firești pentru un compozitor ce reprezintă modernitatea, care însă nu provin din scara cromatică, ci din mecanismul mutațiilor modale ce induc în discurs și stările cromatice ale unor ehuri” [4, 21]. Astfel se produce o întrepătrundere firească a arhaicului și modernului.

V.Munteanu a fost unul dintre primii compozitori români care s-au adresat la acest strat extraordinar al moștenirii noastre culturale. Intonațiile vechilor cântări bizantine neutilizate aproape deloc pe atunci de compozitorii României (încă) socialiste au sunat atât de proaspăt, încât premiera *Glasurelor Putnei* s-a dovedit un adevărat „șoc estetic” (expresia lui Casiu Barbu [4, 22]) atât pentru melomani, cât și pentru muzicienii profesioniști. Astăzi ele, de rând cu intonațiile folclorice, au devenit o sursă permanentă de inspirație pentru mai mulți autori din România, și din Republica Moldova.

Printre creațiile vocal-simfonice semnate de V.Munteanu un loc aparte revine simfoniei nr.1 *Glossa* pentru tenor, cor mixt și orchestră pe textul marelui poet al neamului M.Eminescu². Această lucrare reprezintă o sinteză a mijloacelor de compoziție ale lui Viorel Munteanu. După cum menționează Șt.Anghi „forma și implicarea textului (poetic) în partitură reprezintă, de la bun început, nu numai un model tipizant-intonațional propriu creațiilor vocal-instrumentale contemporane, dar și un prilej de meditație rațional-sentimentală asupra mesajului evidențiat” [5, 25]. Structura compozițională a acestei simfonii tripartite într-o formă specific muzicală reflectă structura poetică a *Glossei*, părțile întâia și a treia se corelează după principiul simetriei inversate. Și dacă tot textul poetic al *Glossei* de „deduce” din prima strofă, toată materia muzicală a simfoniei izvorăște dintr-o sintagmă modală de referință, melograma ce include sunetele muzicale ce corespund unor litere din numele poetului **E-mi-nes-cu Mi-hai**: E-Es-C-H-A. Acest germen modal din care ulterior va „crește” întreaga simfonie „se observă o simetrie interioară – model 1-3-1 (secunda mică – terța mică (=secunda mărită) – secunda mică) – și relație acustică pură ...reprezentată de cvinta perfectă dintre începutul și sfârșitul ei” [5,

¹ Am putea adăuga aici și melodiile bizantine.

² *Glossa* de M.Eminescu este o profundă meditație filosofică despre sensul existenței umane, despre trecut și viitor, despre vechi și nou, despre bine și rău, despre speranță și teamă încadrată într-o formă poetică originală. Glosa se compune dintr-un număr de strofe egal cu numărul versurilor din prima strofă – strofă esențială (în care se enunță problematica poeziei), și ultima strofă care este una concluzivă în care sunt reluate versurile primei strofe în „recurență”. Începând cu strofa a doua fiecare strofă comentează câte un vers din prima strofă, reluat ca vers final al strofei respective.

*Vreme trece, vreme vine,
Toate-s vechi și nouă toate,
Ce e rău și ce e bine
Tu te-ntreabă și socoate.
Nu spera și nu ai teamă,
Ce e val ca valul trece
De te-ndeamnă de te cheamă
Tu rămâi la toate rece.*

25]. O asemenea structură intervalică, după observațiile lui Șt. Anghi, este foarte caracteristică pentru organizarea modală a folclorului bucovinean. Am dori să menționăm de asemenea că melograma include și abrevierea numelui marelui Enescu (**E-nes-cu**), creația căruia, după cum se știe, a fost un punct de plecare pentru căutările multor compozitori, printre care și V. Munteanu.

Astfel, structura intervalică a melogramei a oferit compozitorului un câmp deschis spre structuri folclorice arhaice „identificate în arhetipuri muzicale și literare din nordul Moldovei, rezonanțele enesciene metamorfozându-se, astfel, în transpunerea verbului eminescian”³. Vom atenționa și asupra calităților constructive⁴ ale elementelor melogramei care influențează direct formarea materialului muzical al simfoniei, generând diverse formațiuni și îmbinări tematice.

Secunda mică ca prototip intonațional și ca interval constructiv este tratată de Viorel Munteanu sub cele mai diverse aspecte: 1. forma melodică –

- descendentă, modelând, astfel cunoscutul arhetip melodic – *lamento*, „intonația de suspin”;
- ascendentă, menită să introducă o tensiune deosebită, de obicei ca variantă a intonației dramatice.

2. forma armonică – acumulată prin stratificarea secundelor pe verticală, ce contribuie la crearea sonorităților de tip *cluster*.

În aceleași două forme – melodică și armonică – apare și terța.

Principiile binar și ternar se manifestă și în arhitectonica generală a ciclului: trei părți, două dintre care (I și III) sunt vocal-instrumentale, cea mediană fiind pur instrumentală.

Datorită principiului monotematismului (toate temele simfoniei provenind din melogramă) și a remarcilor *attacca* prezente după primele două părți simfonia se percepe ca o construcție monopartită în care se relevă pregnant o macroformă de sonată în care partea I este o dublă expoziție (partea este scrisă în formă de sonată fără tratare), partea II – tratarea (cu dezvoltare variațională a temelor și episod), partea III fiind repriza în recurență. Totodată schema simfoniei relevă și unele trăsături ale (macro)formei concentrice. Astfel, ni se dezvăluie o formă ce are asemănări cu forma glosei literare în care strofa I prezintă expoziția, restul strofelor din interior dezvoltând ideile din strofa inițială, iar strofa finală fiind o concluzionare inversată.

Limbajul muzical foarte expresiv al simfoniei se caracterizează prin utilizarea numeroaselor procedee polifonice bazate pe intonații melodice, figuri ritmice și mijloace armonice guvernate de principiul progresiei modale (proporțiile intervalice fiind „deduse” din melogramă), „sugerând parcă lărgirea conceptului de timp muzical” [6, 10]. Structura multivocală se relevă de asemenea „în eterofonii și texturi de mare expresivitate”, care izvorăsc și ele din matricea modală (melograma).

În pofida faptului că în *Glossă* nu găsim citate, nici stilizări ale muzicii populare muzica simfoniei este pătrunsă de un veritabil spirit folcloric grație utilizării generalizate a diferitelor modalități de lucru cu materialul folcloric. Este semnificativ faptul că pornind de la citarea și prelucrarea materialului folcloric (în *Colinde* și în creațiile vocale timpurii) compozitorul ajunge treptat la dizolvarea aproape totală a acestuia în propriul său limbaj artistic, reușind să reconstituie atmosfera și modalitatea de gândire populară, să transmită parfumul și duhul ei. Adesea e suficientă o vagă aluzie ritmică sau intonativă pentru ca în imaginația noastră să apară expresia generalizată a prototipului folcloric. Sesizăm în permanență strădaniile maestrului în asimilarea formulelor de sinteză dintre formele clasice universale și cele ale folclorului autohton.

Creația sa denotă o foarte bună cunoaștere a moștenirii muzicale universale „de la preclasici la contemporani”, dar și a celei naționale de la simplele melodii folclorice la savanta artă psaltică, de la opera Rapsodului anonim la cea a marelui Enescu. Acest trecut imens constituie solul fertil pe care a încolțit și s-a maturizat măiestria componistică a lui Viorel Munteanu. El apare ca un veritabil urmaș al înaintașilor poporului român care se regăsesc în multe din creațiile sale. Aceștia sunt și Ștefan cel Mare (cantata *Închinare lui Ștefan cel Mare*), și Evstatie de la Putna (*Glasurele Putnei*), C. Porumbescu

3 Din interviul acordat de V. Munteanu studentei A. Surdu la 30 septembrie 2005.

4 Secunda mică și terța mică ascendente și descendente sunt intonații arhetipale, fiecare posedând semantica sa concretă. Ele prezintă niște coduri muzicale numerice. Se știe că simbolismul numerelor din cele mai străvechi timpuri preocupă gândirea umană. Ideea numărului este văzută ca „principiul suprem al Universului”. Astfel, secunda – diada – semnifică diferența, opoziția, negația, diviziunea unității în contrarii complementare, principiul feminin; terța – triada – prezintă concordanța, organizarea, creația, refacerea unității prin sinteza contrariilor (în varianta 1+2), trinitatea, unitatea supremă (în creștinism), principiul masculin. Celelalte intervale ce apar în melogramă pot fi considerate ca rezultat al diferitelor îmbinări de secunde și terțe.

(*Rezonanțe II* pentru cor și orchestră, E.Humulescu (*Iubi- Te-voi Doamne*), D.G.Kiriac (*Axionul Învierii*), G.Cucu (psalmul *Miluește-mă Dumnezeu*), M.Eminescu (simfonia *Glossa*), L.Bлага (*Poemele luminii*, lieduri pentru voce și pian *Cântec, Dorul* ș.a.), G.Musicescu (*Concerto grosii*), G.Enescu (*Rezonanțe I, Sonata pentru vioară și pian*).

Opera lui Viorel Munteanu este o reflectare a spiritualității românești la confluența trecutului, prezentului și viitorului. Interesul față de tradițiile seculare românești, europene sau bizantine se îmbină firesc cu elementele unor sintaxe muzicale contemporane rezultând o muzică foarte expresivă de o profundă expresie lirică născută din îmbinările polifonice măiestrite și contrastele timbrale pitorești, din tensiunile provocate frecvent de asocierea unor formațiuni melodice modale (sau tonale) cu structuri eterofonice sau armonice atonale.

Creația lui Viorel Munteanu denotă un echilibru impecabil între perfecțiunea meșteșugului profesionist, între cele mai savante tehnici componistice și accesibilitatea modului de realizare a mesajului artistic. Muzica sa este deopotrivă interesantă profesioniștilor - interpreți și cercetători - deoarece aceștia descoperă în ea nenumărate „găselnițe” și enigme ce așteaptă să fie descifrate, dar și melomanilor simpli, care sunt cuceriți de sensibilitatea neprefăcută a expresiei, trezind un viu răsunet în inimile ascultătorilor care întotdeauna știu să recunoască și să aprecieze un talent veritabil și o exprimare sinceră.

După spusele lui Viorel Munteanu, condiția numărul unu ca o lucrare muzicală să circule și să se impună în circuitul muzical, fiind vorba de locul unei anume muzici în “concertul” internațional de valori, calitatea esențială a sa este posibilitatea de a exprima cât mai vast specificul spiritualității pe care o reprezintă. Iar a doua condiție este ca muzica să fie bună, să fie receptată de specialiști și de întregul auditoriu pe aceleași unde pe care a fost gândită, simțită, scrisă.

Stilul componistic al lui V.Munteanu se cristalizează treptat, cu fiecare lucrare nou apărută îmbinând organic elemente și mijloace de expresie moștenite de la predecesori – reprezentanți ai diferitelor epoci și stiluri, din folclorul românesc și din cântarea bizantină. Sinteza acestor elemente generează un limbaj muzical original, irepetabil, foarte contemporan și bine conturat în peisajul general al componisticii românești.

Cunoscând lucrările sale, se face remarcată diversitatea și individualitatea lor, însă la o audiere atentă a muzicii lui V.Munteanu ni se descoperă o înrudire interioară a creațiilor aparent diferite. Anume în unitatea trăsăturilor lor atât de variate, uneori chiar contradictorii, se conturează imaginea creativă a maestrului.

Muzica și tot ce este legat de acest univers miraculos este pentru Viorel Munteanu un câmp de atracție irezistibilă. Pe lângă activitatea de compozitor Viorel Munteanu se manifestă și în calitate de cercetător talentat și profund al arte sunetelor ce tinde spre descoperirea valențelor estetice și etice ale muzicii analizate elaborând și publicând numeroase articole, studii, traduceri și comunicări științifice. În cercul intereselor științifice ale lui V.Munteanu găsim muzica diferitelor epoci, pornind de la Palestrina (monografia *Stilul palestrinian*, 1980) și ajungând la compozitorii contemporani (articole consacrate compozitorilor români G.Enescu, V.Spătărelu, A.Stoia, W.Berger ș.a.). Un loc aparte în preocupările muzicologice ale lui V.Munteanu îi revine lui Roman Vlad – compozitor și cercetător italian de origine română. V.Munteanu semnează câteva articole și două monografii dedicate activității lui R.Vlad⁵. El de asemenea a tradus în limba română cele mai importante scrieri muzicologice ale lui R.Vlad, inclusiv fundamentala *Istoria dodecafoniei* și studiul *Recitind „Sărbătoare primăverii” de Stravinski*⁶. Prin strădaniile lui V.Munteanu în anul 2009 cu ocazia aniversării a 90 de ani de la nașterea lui R.Vlad la Iași au fost editate mai multe creații timpurii semnate de el încă până la emigrare.

Deosebit de activ, știind nu doar să-și argumenteze, ci și să-și pună în aplicare ideile și inițiativele artistice V. Munteanu este omul care generează și catalizează încontinuu viața muzicală din Iași, fiind inițiatorul și animatorul unui număr impunător de evenimente artistice de amploare printre care reluarea (după o întrerupere destul de îndelungată) *Festivalului muzicii românești* la Iași și a

5 Munteanu, V. *Introducere în opera lui Roman Vlad*. Iași: Fundația Sfânta Apollonia, 1994; și: MUNTEANU, V. *Roman Vlad – modernitate și tradiție*, București, Editura muzicală, 2001.

6 Vlad, R. *Istoria dodecafoniei*., București: Editura Național, 1998; și: VLAD, R. *Recitind „Sărbătoare primăverii” de Stravinski*. București: Editura Național, 1998.

simpozionului științific consacrat trecutului și prezentului componisticii române.

Se manifestă și în calitate de manager în sensul veritabil al acestui cuvânt, știind să gestioneze perfect atât propria-i activitate, cât și să facă să funcționeze aproape perfect o instituție polivalentă cum este Universitatea de Arte *George Enescu*.

Între toate domeniile de activitate ale lui Viorel Munteanu există o corelație strânsă, ba chiar și o influență reciprocă. Conexiunea armonioasă a tuturor acestor sfere conferă creației sale un caracter inedit și complex. Însă, desigur, prima și cea mai importantă preocupare a maestrului o constituie compoziția, în care regăsim abordarea unor teme eterne ce au frământat conștiința artiștilor din diferite timpuri, tratate însă, într-o manieră contemporană și individuală. Opera lui Viorel Munteanu se relevă prin caracterul ei echilibrat fiind exponenta unui stil bine proporționat și a unei logici proprii de organizare. Lucrările sale ne deschid un univers unde profunzimea descoperirii imaginii se îmbină cu o impresionantă forță de expresivitate. V.Munteanu reușește să mențină un echilibru permanent între tradiție și inovare, între reinterpretarea creativă a culturii muzicale universale și cele mai pregnante trăsături ale muzicii românești (populare și profesionale). În acest sens ni se pare relevantă și evocatoare cuvintele lui Iosif Sava: „Viorel Munteanu este unul dintre cei care aduc în Iașul secular semnele unei noi școli componistice, perfect particularizate în peisajul contemporan. Ancorat profund în pământul Moldovei, sorbind puteri din manuscrisele Putnei, aducând în portative încărcate de știință, rigoare constructivă, căutare novatoare, dorința de a trece rampa, toate miresmele Moldovei” [7, .217].

Referințe bibliografice

1. TOMESCU, V. *Viorel Munteanu, Disc electrecord ST-ECE 03668*. București, 1990.
2. LEAHU, A. Muzică sacră, colinde și cântece de stea. **În:** *In Honorem Viorel Munteanu*. Târgoviste: Valahia University Press, 2009.
3. BUCESCU, F. Sentimentul creștin și expresia cântării religioase la români. **În:** *In Honorem Viorel Munteanu*.
4. FIRCA, Gh. Profesorul și compozitorul Viorel Munteanu **În:** *In Honorem Viorel Munteanu*.
5. ANGHI, S. *Conotații românești și europene ale ethosului moldovenesc în artă. Paradigma Glossă* . **În:** *Artes*, vol. 7. Iași: Editura Artes,.
6. DUȚICĂ, Gh. Arhetipul- Glossă și retorica melogramei bivalente. **In:** *Simfonia I „Glossă” de Viorel Munteanu (partitură)*. Bucureș ti: Editura Muzicală, 2004.
7. COZMEI, M. *Existente și împliniri: dicționar biobibliografic (domeniul muzică)*. Iași: Editura Artes, 2005,.